

sočine ima $2\frac{1}{3}$ " in širine 2", raztegnen meri v dolžini 3' 4". Listov ima $9\frac{1}{4}$, in vsak posamezen list je zgane navpično in ravno, zatoraj na štiri dele, imejoče $4\frac{1}{3}$ " višine in 3" širine. Enakost svetnikov in njih posebnih znamenj (da navajamo le en sam izgled: sv. Jedert z mišjo) s podobami „pratike“, o kateri govorimo pozneje, in s kranjsko pravljico (katera združuje praznik sv. Jederti s predivom in z mišimi), povsem jugoslovanska nošnja podob pri mesečnih opravilih, celó poslednja taka podoba za mesec gruden v „karakteristikon“ kaže, kako se pri nas usajajo „povitice“ — vse nam svedoči, da je ta v paleografskem oziru jako zanimivi in doslé ne še raztolmačeni stari koledar proizvod „umetelnosti v samostanski celi“ na Kranjskem.

A še drug rokopis koledarjev iz 15. veka imamo pred saboj. Neki brizinski oskrbnik v Škofji Loki ga je najbrž napravil za se. Ostanke tega koledarja hrani dunajska dvorna biblioteka in v njih nahajajo se slovenska poznamenovanja mesecev z dostavljenimi nemškimi prorokbami o svojstvi otrok, rodečih se v tem ali onem meseci. O majniku beremo na pr. opomnjo: „Mayus (weliky trawen) das (chind) wirtt gewaltig vnd chumbt zw grossen Eren“; o septembru (poberuch) „das wirtt an allen dingen pehend vnd massig (zmérno) in allen dingen“ itd.!

Prvi tiskani koledar, katerega je spisal Kranjec svojim rojakom in drugim Slovenom, imamo iz 16. veka, in sicer iz dôbe reformacije.

Kranjski reformator ali kakor ga imenuje naša národna pesem, „kranjski Martin Luter“, bivši ljubljanski kanonik Primož Trubar, kateri je sklenil v Derendingnu na Virtembergskem svoje dni v prognanstvu, spisal je razven svojih prevodov sv. pisma, psalterjev itd., kateri so položili temelj novoslovenskemu slovstvu, tudi slovensk koledar za leto 1557., ki ima dodán letni obrazec, kako je rabiti ta koledar do leta 1630., prav kakor tisti, katerega je izdal M. Janez Hildebrand, profesor v Tubingi. Uvod temu koledarju imenovati sme se res jako preprostim. Bere se namreč tu poleg družega: „Danes je človek mlad, lep, zdrav, vesel, močan, srečen, bogat, visoko češčen in brdák, jutri star, spremenjen, bolan, otožen, ubog, k tlam pribit, pogori, zamečejo ga, zaničujejo, umre in zakopljejo ga, kakor to skušamo vsak dan sami s saboj in z družimi ljudmi.“ Tako prosto drastično v duhu in jezici národovem kaže se njemu begočnost in ničnost vsega, kar je pod solncem, in ta uvod ima koledar priporočati. Trubarjev slovenski koledar, kateri se je l. 1582. znova natisnil in zopet pridél novemu zakonu, tiskal se je v Reutlingnu in pozneje v Tubingi. Razven tega ima ta koledar še „rime“ o letnih dôbah, zaznamke o najdaljših in najkrajših nočeh, pregled najvažnejših dôb od l. 1557. (1582.), zapisnik bukev starega in novega zakona, prost prevod Melanchtonovega „Loci communes“ v 62 poglavjih, in napósled „postilo“, to je, razlaganje evangelij.

Ko so „kranjski stanovi“ (za dôbe reformacije in še dolgo potem najgorečnejši pokrovitelji umetelnosti in znanosti) v deželni glavni mestu Ljubljani dovolili Janezu Manliju napraviti svojo tiskarno (leta 1575.), takoj je prišlo izvedenemu možu na um, izdati koledar za leto 1576., vendar ta koledar se je tiskal v latinskem jezici in je bil zatorej namenjen le imenitnikom, umejočim latinščino. Posvetil je Manlij svoj koledar „stanovom kranjskim“ in v zapisniku deželnega zbora dné 2. februarija l. 1576. beremo „sklep“: „Jeder Herr Verordnete solle ihme Purchtrukehr aus seinem selbs sakhl einen Thaler verehren“. Ker Manlij ni dolgo ostal v deželi, je potem za precej časa prestalo

tiskanje koledarja in družih dosta znamenitih del, kakoršna so prej se stavila v njega tiskarni.

Koledarji so potem na Kranjsko prihajali iz Gradca, kjer je bil ravno tedaj Keppler deželni astronom, in tudi slovečemu ljubljanskemu škofu Tomažu Chrönu so poklanjali Widmannstetterjevi dediči (sedaj tovarna in tiskarna Leykam-Josefsthal) te koledarje krasno vezane.

Ako so na konci 17. veka kranjski stanovi zopet pomogli, da se je napravila nova tiskarna in se je priselil v Ljubljano Solnogradec J. B. Mayer, začeli so z nova prihajati na dan koledarji za Kranjsko in Slovene.

Mayerjevi koledarji tiskali so se v nemškem jeziku ter so bili urejeni prav kakor vsa obilica tedanjih nemških koledarjev in „pravila za življenje“ v vèrzih in v prozi, „popis mesečnih opravil“, „svéte gospodarjem“ itd. imeli so v dodatek. Koledar za leto 1681. na priliko ima o mesecu januariju naslednje granese:

„Jenner hält Decembers Weise
Guter Wein und warme Speise
Jetztund dein Artzney sein soll
Ader Lassen Schrepfen taugt nicht wohl.“

V prozajicnem dostavku beremo poleg družega: „Zur Gesundheit ist sehr dienlich alle Wochen einer oder zwei Mahlzeiten sich enthalten; also habe ich viele gekennt, die alle Freitag Abends entweder vmb der Religion oder wegen der Gesundheit mit einem Bissen Brods und einem Trunklein Wein sind zufrieden gewesen und zu hohem Alter kommen“... „Zur Mässigkeit gehöret aber auch die simplicitas ciborum, dass man sich befeissige der Einfältigkeit und der vilerley Speisen enthalten, denn dem Menschen ist die einfache Speise am nützlichsten und die Häufung derselben schädlich“. (Moder svèt!)

Poleg tega navadnega koledarja tiskal je Mayer v Ljubljani še drug zgodovinsk koledar tudi v nemškem jeziku z naslovom: „Hungarischen Königreichs Historien-, Kriegs-, Siegs- und Niederlags-Kalender“, v katerem se hvali in slavi Ogerska kot bramba kristjanstvu; koledar za l. 1893. ima v nameček še „allerhand Türkisch-Polnisch-Siebenbürgisch-Wallach- und Moldauische Geschichten“.

(Konec prihodnjič.)

Domače stvari.

Kaj so narodnjaki za Ljubljano storili, ko so v mestnem zboru gospodovali.

Man sage uns doch, was die nationale Partei während der Zeitdauer ihrer Herrschaft für Laibach gethan hat?

Deschmann et Comp. „Tagblatt“ 74.

Nečastno bi bilo, ukvarjati se z ometavanjem vseh onih laží, perfidij in kar je sicer onega blata, ki ga je „Tagblatt“ nakupičil o teku mestnih volitev noter do zadnje surovosti njegove, kjer se v spisku „Danksagung“ celó „den zugereisten Wählern“ kakor berač za darovani krajcar zahvaluje. Vse to blato v nemar pustivši, odgovarjamo na edino, gori navedeno interpelacijo in to po poročilu, v slovenskem in nemškem jeziku leta 1867. na svitlo danem od župana dr. Coste, katero popisuje triletno mestno gospodarstvo (od leta 1864. do maja 1867.), ko je narodna večina mestno krmilo v svojih rokah imela. Naj to poročilo beró meščani naši, katerim liberalizem ni še možganov zmešal in sre ostrupil, in potem sodijo, kedaj je mesto srečnejše bilo: ali pod gospodarstvom domačinov ali pa „der Zugereisten“!

Poročilo se tako glasi:

„Ne dá se tajiti, da je bila pretečena triletna dôba v vsakem obziru za naše mesto silno važna, in da se je marsikaj zgodilo, kar bo večno živelo v mestni povestnici.

S tem, da se je grad Podturn kupil, prišlo je mesto v posest veselišča, ki ga na enakem kraji nima kmalu katero mesto. Odsek izvoljen od mestnega zbora za gospodarstvo skrbi, da bo grad zmerom prijetniši za mestne prebivalce, pa tudi, da daje zmerom več dohodkov mestni blagajnici. V ta namen se je napravila kavarna v švicarski hiši, naredila plinova svečava skoz Latermanov drevored, pognojile njive in travniki itd.

Česar je mestni zbor večkrat prosil in je slednjič Njegovo Veličanstvo popolno dovolilo, izročitev lokalne policije mestu, je še le zagotovila mestu celó naravno področje avtonomije. Le po tem, dase je prostor mestne hiše po moči porabil, in da so se opravila primerno razdelila med nove in stareje uradnike, je bilo mogoče stroške, ki so občino zadeli, znižati na celih 4500 gold. na leto, kateri stroški so pa bogato povrnjeni po pridobitvi avtonomije in srenjske samostojnosti.

Od mojega sprednika (Ambroža) tako srečno začeto prenavljanje tlaka po celem mestu se je energično in takó nadaljevalo, da je doseglo pohvalo celega mesta. Na mesto nehodnega tlaka iz okroglih kamnov stopi makadam, ki se je povsod prav dobro izkazal, in kateri je ob hišah obrobjen s potom za pešce, narejenim iz kraških plošč ali saj iz odbitih okroglic. Na ta način se je napravil veliki trg od mestne hiše naprej z vsemi stranskimi ulicami (ki so Škofove in Lingerjeve ulice in obrežje za kresijo), šolski trg, Šentpetersko predmestje z mnogimi stranskimi ulicami in Poljane, katere so se po odpravi griča pred otročjo bolnišnico bistveno popravile, dalje kongresni in nemški trg in ravno zdaj se dokončavajo gospodarske ulice po napravi hodnega tlaka. Za tem pridejo na vrsto novi trg, Salendrove in križanske ulice, kakor tudi Gradiše; a Breg mora čakati, da se obrežje dodela.

Na dunajski cesti se je dodelal hodni tlak; ob Gruberjevem kanalu pri novem mostu napravila se je složna vozna pot k vodi; cesta za gradom in krakovska velika cesta popravili ste se do dobrega. Ravno tako so se druge ulice, ceste in trgi dobri držali ali popravili.

Tudi razen tega se je skrbelo za olepšanje prostorov, da se je kupila in podrla senica (šupa) pri Gradišici; da se je odkupila Rösmanova hišica pri čevljarskem mostu; da se je sklenilo kupiti magacin na bregu od c. k. državne blagajne, za katerega pogodba še ni dognana, a upati je, da po želji steče. V enakem smislu se je Ferd. Bilinu in Ferd. Mahru, da bi lepše sezidala svoje hiše, nekoliko mestnega sveta prepustilo, in pripomoglo se je, da se je vendar enkrat neprijetna Bučarjeva prodajalnica odpravila.

Za zdravje mesta in snažnost sploh tako važna naprava cestnih kanalov se je nadaljevala in so bili v Rožnih ulicah in na Poljanah novi kanali sezidani, v križanskih ulicah pa s kamnitimi ploščami pokriti. Tudi ob cesti za gradom so bili enaki kanali napravljeni.

Najimnitniša stavba pa, ki bi bila imela po pogodbi že 1866. leta dokončna biti — kar je pa vojaka zadržala — je novi most, kateri se bo po sklepu mestnega zbora po zaslužnem in nepozabljivem županu imenoval Hradeckov most. Misel, napraviti ta most, je že tako stara kot potreba njegova, pa čudno, da se

je to delo zmerom odlašalo! Pred desetimi leti so se že darila za najboljše načrte izpisala, pa poslani so ležali zaprti v omari. V zadnji triletni dobi jih je še le mestni odbor pregledal in jim darila določil. Naprava mosta pa ni bila po nobenem teh načrtov sklenjena, ampak po enem pozneje od c. k. nadinženirja Hermana poslanem, za katerega je poleg dopadljivosti, ki jo ima oko na zunanjo podobo, in poleg njegovih v primeru zelo ugodnih plačilnih pogojev (splošni stavbeni stroški znašajo 29.500 gold.) posebno to odločilo, da se je hotelo domači obrtniki prednost dati (železo izdeluje fabrika v Dvoru, in mostne trdnjave zida gosp. Gustav Tönnies). Tako bo v malo mesecih mogoče železni most, ki bo gotovo znamenit kinč našega mesta, blagosloviti in odpreti.

Ker se bo ob enem z delom za osušenje močvirja tudi struga in obrežje Ljubljanično v red devalo, zato je mestni odbor premišljeval, ali bi se dalo napraviti zidano obrežje (Quais) na obeh bregovih od novega do mesarskega mosta. Dotični načrti in prevdarki stroškov so izdelani. Ker so pa stroški na več ko 253.000 gold. prevdarjeni, zato se mora pač misel, da bi se to obrežje na enkrat dodelalo, opustiti. Nasproti se pa znajo polagoma, kakor bodo mestni dohodki dopuščali, posebno kedar bo grad Podturn popolno izplačan, izdelovati ravno tako, kakor tudi mestni tlak ni enega, ampak mnogih let delo. Že zdaj bi se pa dalo na tri male oddelke pomisliti, in te precej izdelati, namreč obrežje pri Hradeckovem mostu do gledišča, in uže pri četa obrežja med frančiškanskim in Hradeckovim — dalje med tem in med mostom na bregu. S to uredbo bregov je v zvezi postavljenje lepe podobe sv. Janeza, ki je bila poprej na črnuškem mostu, in so jo deželni stanovi brez plačila prepustili mestu.

O drugih popravkih hočemo omeniti le večja pri mestni hiši (nove stopnice, novo malarijo v veži).

Kaj se je zidanja v teh treh letih zgodilo, kažejo najbolj naslednje številke:

Za stavbino zdržavanje (Conservationen) se je v teh treh letih izplačalo 40.551 gold. 10 kr. (med temi za zdržavanja mestnih poslopij z večimi popravami v gradu Podturn 9980 gold., za zdržavanje cest in ulic 16.476 gold., za mostove in držaje 10.370 gold., za novo zidanje 30.595 gold., za kanale 6742 gold., skupaj 77.888 gold.

Zastran mestne svečave omenjamo vpeljavo svečave po predmestjih s petrolejem, pomnoženje plinove svečave po mestu in razsvetljenje Latermanovega drevoreda. (Dal. prih.)

Nov jugoslovansk časnik.

* „*Prijatelj puka*“ je ime novemu hrvatskem časniku, ki ga v Varaždinu bode izdajal gospod Bartol Francelj (naš rojak in urednik prejšnjega „*Pučkega prijatelja*“); urednik mu bo pa gosp. Brozo Brozović. V pozivu na naročbo pravi, da v celi Hrvatski ni lista, ki bi ljudstvo poučeval o njegovih pravicah in dolžnostih nasproti občini in državi. Za ta pouk hoče skrbeti, navedeni časnik, ki prične izhajati meseca maja v Varaždinu in kateremu cena je od 1. maja do konca leta 2 gold.

Naši dopisi.

Iz Rusije 5. aprila. — 7. — Poslednji napadi na življenje cesarjevo so naredili v Rusiji velik vtisk. Kdor je imel februarja meseca priložnost slišati razgovore prostega naroda bodi si mestnega ali kmečkega, lahko

Kar je pisatelj navedene knjižice dalje nabral slovenski mladini v poduk in priobčil v „Danici“, dal je v posebni knjižici na svitlo, katera dela 2. del „Izgledov bogoljubnih otrok“, ki je ravnokar v čedni obliki na svitlo prišel. — Kar smo na hvalo rekli 1. delu, isto radi ponavljamo o 2. delu, ki na blizo 18 pôlah obsega 16 zgodovinskih povestic, vsakako uže nekoliko bolj odrastli mladini primernih, a v roki spretnega odgojitelja tudi malim otrokom ugodnih. Da je gospod pisatelj z izdajo dela „Izgledov“ prijateljem mladine močno vstregel, temu je priča to, da je, kakor v predgovoru pravi, knjižica v mnogih iztisih šla med slovensko občinstvo, čeravno so „Izgledi“ uže poprej bili natisnjeni v „Danici“. Naj tudi drugi del bode isto tako prijazno sprejet kakor prvi, da po takem za tem (2.) delom pride še tretji. Cena nevezani knjižici je 30, vezani pa 40 krajc.

Domače stvari.

Kaj so narodnjaki za Ljubljano storili, ko so v mestnem zboru gospodovali.

Man sage uns doch, was die nationale Partei während der Zeitdauer ihrer Herrschaft für Laibach gethan hat?
Deschmann et Comp. „Tagblatt“ 74.
(Dalje.)

Šole. — Na šolske zadeve gleda mestni zbor s tisto pazljivostjo, ki jo po pravici zaslužujejo. Ne majhen pripomoček je bil dovoljen za vzdrževanje liceja, v zgornji realci se je napravil potreben kemični laboratorij, za šolo pri sv. Petru imenoval se je nov učitelj, in stari je s spoznanja vredno radodarnostjo v pokoj djan, za učenje slovenskega jezika v evangeliški šoli plačal se je letni donesek od 100 gold. in znamenite remuneracije za učenje v nedeljskih in obrtniških šolah so bile dovoljene.

Žalibog, da vprašanje o napravi pravilnih obrtniških šol, ki so živa potreba našega obrtništva in za katerih posvetovanje je pri c. kr. vladi poseben odsek postavljen, še zmerom ni konečno rešeno, kakor tudi drugo vprašanje ne zastran sozidanja poslopja za gornjo realko. Upati je, da se zdanji deželni odbor teh reči prav živo poprime.

Zasluga mestnega zbora je, da je on prvi vprašanje o sirotnici vzbudil in poglobitna načela prihodnje sirotnice kot deželne naprave določil. V kratkem času bo ona stala, ker se dotični zalog kmalu sprejme po deželnem odboru, in jej je en del prve državne loterije za dobrodelne naprave obljubljen.

Mestni odbor je na dalje 4 Zalo harjeve ustanove za dijake, katere ima župan pravico oddajati, v svojo oskrbo prevzel, in v peticiji do deželnega zbora zato govoril, da se vsaj uže enkrat vpelje ravnopravnost slovenskega jezika v ljudske in v srednje šole. Ta stvar uže dvakrat od (nemškutar-ske večine) deželnega zbora zavržena, gotovo v prihodnji sesiji zaželeno in potrebno rešitev najde.

Gasilna naprava. — Akoravno je večkrat gorelo, smo bili v pretekli dobi vendar od večje nesreče obvarovani, če tudi pripravam za ogenj gasiti še marsikaj manjka. Posvetovanje o gasilni postavi, izdelani po mojem spredniku, se zato ni nadaljevalo in dokončalo, ker se je priznalo, da najboljše postave nič ne pomagajo, dokler se redna požarna straža ne ustanovi. Naprava požarne straže se je pa dozdej razbila na stroških, akoravno se njena potreba nikdar ni pozabila. Mogoče, da nasvet, naj bi se napravila

lastna mestna vzajemna zavarovalnica za ogenj, tudi v tem obziru kake pripomočke pokaže. — Pri gasilnih napravah so se k brizgalnicam nove cevke naredile.

Zdravstvene naprave. — Zdravje je bilo v preteklem letu zarad kolere v nevarnosti, katera je pa v najožjih mejah ostala, kar se imamo posebno zahvaliti energičnim naredbam, da so mestne zdravstvene komisije pridno prehajale in pregledovale vse hiše, da so se po sili razkuževala vsa stranišča v mestu in predmestjih, da so se postavile posebne perice za okuženo perilo, da so se odločili revni bolniki v posebno mestno bolnišnico za bolne na koleri itd. Te obširne naredbe so bile brez škode za njihovo dobroto tako varčno uravnane, da je imela mestna blagajnica le 1285 goldinarjev stroškov.

Drugi za zdravstvo našega mesta silno važni sklep mestnega zbora je vpeljava tako imenovane „sisteme sê sodčeki“. Taisto se pri vsakem novem in prenovljenem poslopji tirja in vpeljava, in še to poletje bodo lokalne komisije določile, kako bi se dala ta sistema povsod vpeljati, kako bi se tako grdi pogled zdravju škodljivega iztoka sekretnih kanalov v Ljubljano odpravil. Izpeljava te sisteme bo toliko lažje, ker se je cikorna fabrika bratov Tchinkelnov ponudila, da bo brez plačila polne sodce odpeljavala in praznila.

Imenitna in od toliko strani zaželená naprava očitnih kopeli v tekči vodi bi se bila leta 1866. skorej dovršila, ker so se bile v tej zadevi s c. k. vojaškimi uradi prav ugodne obravnave začele, le škoda, da so po nesrečni vojski prenehale, in se dozdej še ne ponovile.

Nasproti se je pa fijakarija (leta 1864. iz Trsta vpeljana) popolno udomačila in uravnana po redu za fijakarje od mestnega zbora sklenjenem ustreza vsem potrebam. Da so ti vozniki res potrebni, vidi se iz tega, da je do zdaj uže 41 s številkami zaznamovanih in skoraj sploh prav čednih voz pri magistratu vpisanih.

Ker naprava vóz za prepeljavanje mrličev skoraj v vseh in še manjših mestih obstoji, in se je koristno skazala, se je namenjena vpeljava tukaj na nepričakovanem ugovoru knezo-škof. ordinarijata razbila. Vendar utegnejo daljne obravnave tudi to reč ugodno rešiti.

Slabi časi so krivi, da revščina zmerom bolj in bolj narašča, in da oskrbovanje ubogih teži. Ves trud mestnih uradov, da bi beračenje po ulicah in hišah popolno ustavili, bo toliko časa zastoj, dokler občinstvo samo ne bo krepko pomagalo in ne bo darov svojih raje ubožnici dajalo, iz katere se vsaki resnično potreben podpira, kolikor zaloga premore. Malo mest ima tako bogate in gotove prihodke, ko Ljubljana. Zato vživa brez ozira na mestjanske in druge ustanove čez 400 oseb uboško preskrbo, in zunaj tega se je v treh letih še 3850 gold. v začasno podporo izplačalo.

Skupaj pa je komisija za uboge v tej dôbi ubogim naklonila 45.836 gld., če se temu prištejejo druge ustanove z 11.432 gold. in posebni dar mestnega odbora 400 gold., daje skupaj znameniti znesek 57.668 gold., kateremu pa ni prišteti dohodek mestjanske zaloge in stroški za zdravila ubogih v bolnišnici.

Mesto je napravo otročje bolnišnice s tem, da jej je naklonilo stanoviten leten prinesek, izdatno podpiralo; ona je tudi v njenem gospodarskem odboru po enem mestnem odborniku zastopana, in je ustanovitelja dr. Kovača za njegov trud s brezplačnim podeljenjem meščanstva poslavlila.

Magistratu v oskrbo je prišla ustanova gospé Kozlerjeve za 500 gold. za kopel ubogih, dalje ustanova za uboge Marije Pavšekove za 2944 gold., in v

kratkem času pridejo v njegovo oskrbo znamenite ustanove Kalistrove (2000 gold. za uboge vdove, 3000 gold. za uboge sploh) po končanih pravdah med dediči.

Za ubožnico se je nov, potrebam časa primerjen poduk izdelal, in se je tako njena de'avnost za trdno uredila. (Kon. prih.)

Mnogovrstne novice.

* Osepnice (koze) na Koroškem v bleiburškem okraju tako grozno razsajajo, da so ondi rekrutbo ustavili.

* V Bosni blizu Kostanjevice se je naselilo več Tirolcev; kupili so za 900 gold. zemlje, katera bi na Tirolskem stala vsaj 20.000 gold. V časniku „Vaterl.“ razodevajo veliko zadovoljstvo, da so v lepi Bosni se naselili.

* Amerikanci vvažajo čedalje več svinjetine na Reko, Zadar in druge naše dežele. Celó Magjari so se že ustrašili tega importa.

Naši dopisi.

Iz Rusije 5. aprila. — 7. (Dalje.) — V ruskem narodu nihilizem nima podlage; narod ne samo da mu ne daje nikake potuhe, ampak mu je objavljen protivnik. Ne more se pa to reči o ruskem časopisju in o tistih ljudéh, ki se navadno „srednji sloj“ imenujejo. En del ruskega časopisja in činovništva se je do kosti navzel zahodno-evropejskega lažiliberizma; njemu je „konstitucija“ prava pravcata mana. Ti liberalci niso sicer očetje nihilizma; al on jim je vendar tako prljubljen, kakor da bi bil njihovo lastno dete; oni ga blažé ter mu dajajo potuho; oni menijo, da, čem hujše bodo nihilisti razsajali, tem bolj se oni približavajo do svojega cilja. Evropejski narodi so jih navadili, da prekucije dajejo narodom „konstitucije“. Zato oni pomagajo nihilistom po svoje razsajati: oni jarostno napadajo vse, kar je sposobno razvijati um in blažiti srce. Njim je trn v peti humanitarna šola in klasična omika, vera v Boga in vsako poštenje; nobena laž jim ni pregrda, nobena zvijača ne pregnusna, če je le v stanu motiti narod. Z bahanalskim vriskom so se poprijeli tiste beda te besede, katero je to zimo v berlinskem državnem zboru izustil neki norčav nemšk deputat, da „panslavizem je nihilizem“.

Al konservativna in slavjanoljubiva stranka jim ničesa ne ostaja dolžna; posebno zanimivo je čitati, kako „Moskovske Vedomosti“ liberalcem njihovo hinavsko ličino z obraza trgajo. Po mnenji konservativne in slavjanoljubive stranke so hvalevredne in zaželené vse reforme, ki zboljšavajo materialni položaj naroda, in posebno take, ki povzdigujejo njegovo nravnost in krepé značajnost. Prelepo čednost ima narod, ki pozná svojo veljavo in čuti v sebi sposobnost, kakor pokoriti se zakonom svoje očetnjave, tako tudi zakone sam sebi dajati. Al ta čednost ne more biti hči ustave, temuč le njena mati. Prekucija ni čednost! Prekucija je na pr. Avstriji dala ustavo. Imate li v Avstriji resnično ustavo? Stokrat je bilo v Avstriji sami dokazano, da osnove avstrijske ustave niso pravične, ne po številu raznih narodov, ne po interesih, ne po bremenu, ki ga državljaní posamesnih kronovin v prid cele države nosijo. V resnično ustavnih državah se zbira državni zastop po svobodnih volitvah naroda; iz večine zastopa se sestavlja ministerstvo, katero krona potrjuje; zastop po predlogu ministerstva ali pa po lastnem nagibu sestavlja zakone, katere ministerstvo kroni pred-

laga na potrditev. Kako pa je vse to v Avstriji? Da le eno rečem: za tisti glasoviti §. 19. osnovnih zakonov, po katerem je narodna ravnopravnost zagotovljena vsem narodom, se pulite Slovani še zmerom brez vspeha! Vlada si po svojih uradnikih voli tak zastop v deželne in državne zборе, kakoršen se ministerstvu dopada itd. Take „konstitucije“ ruski konservativci in slavjanoljubi nočejo, v vseh drugih zadevah so pa oni bolj napredni in bolj liberalni, kakor pa liberalci.

(Dalje prihodnjič.)

Z Dunaja 19. aprila. — Kako stojimo? Najkrajši odgovor na to je: dobro! Sploh nimam navade, nobene dogodbe presojavati po prvem vtisu na čutje, po strahu ali veselji, ampak hladnokrvno po njeni veljavi in po njenem vplivu na položaj. Tako sem tudi sodil „zmago“ levičarjev z 2 glasovoma pri dispozičijskem fondu. Res je, da je bila ta zmaga levičarjev brca, dana vladi in desnici, toda kake nasledke more imeti taka brca, ako si položaj ogledamo? Taaffe ni še nič učinil, kar bi bilo preseglo meje dane mu naloge, „pomirjenja avstrijskih narodov“. In uže pri prvih poskušnjah, ta cilj po nekaterih osebnih spremembah v vladinih krogih doseči, — mu levičarji kompaktno nasproti stopijo z nezaupnico, katera je bila mogoča se ve da le vsled malomarnosti nekaterih desniških poslancev, — a, ne dá se tajiti, tudi vsled nepazljivosti vladini. — Pri tem položaji pa se ne dá pričakovati, da bi vladi takó in zato dana nezaupnica, slabe nasledke imela za desnico, kajti ta slučaj še le prav potrjuje, da levičarji nočejo porazumljenja, da nočejo močne naše Avstrije. Krona pa in vlada in desnica, ki to hočejo, bodo od zdaj bolj skrbeli, da se tak slučaj ne bode več ponovil, — da levičarji pomirjenju narodov ne bodo mogli več postaviti zaprék. Dozdaj malomarni udje desnice ne bodo več lahkomisljeno izostajali iz zbornice, in tudi vlada ne bode več trpela, da bi njeni lastni organi njenemu visokemu namenu nasprotovali. To je desnica uže pokazala s tem, da so razni njeni klubi osnovali bolj strogo disciplino, da so zdaj do malega vsi njeni udje navzoči. To je pa tudi vlada pokazala s tem, da je svojemu nasprotniku Schwegelu odločno velela: „ako si zoper vlado, ne boš več v vladi“ — in je pokazala tudi s tem, da bolehnega svojega nasprotnika Stremajerja pošlje brž, ko ne za zmerom — v toplice, in vodstvo ministerstva pravosodja prevzame pomirljivi dr. Pražak, — al upamo, da bo pokazala še več takega — po potrebi, posebno tudi pri žurnalistiki. — Danes imajo kranjski poslanci volitev namestnega uda v centralno davkovsko komisijo. Oni nameravajo voliti velečenjenega g. vit. Schneida, ki se bo, ako treba, v svojem poslu hitro podučil in si s svojim uljudnim vedenjem kmalu vedel v komisiji dobiti prijateljev. — Vtis sobotnega govora grofa Riharda Clam-a o šolstvu bil je velikansk; čestitalo mu je celó veliko nasprotnikov; ob enem pošiljam „Novicam“ dotični stenogr. zapisnik. *)

V Gorici 18. aprila. — Primorski namestnik baron De Pretis je tukaj. Obhodivši Kras in ipavsko dolino je došel v Gorico v četrtek zvečer. V petek je počastil gimnazij, realko, žensko izobraževališče in dotično vadnico; v saboto pa mestno ljudsko šolo in državno deško. Tudi urade pregleduje. V mestu ni bilo nikakih svečanosti, pač pa je bil gosp. baron na kmetih sprejet, kakor se spodobi za namestnika cesarjevega. — Danes je uže prilepljen po oglih prvi volitveni plakat. Imamo namreč ta teden mestne volitve. Borili se boste dve stranki: dosedanja vladajoča magi-

*) Prejeli; srčna hvala.

Ko predsednik skrutinatorje 178 volilnih listov imenuje, se občni zbor konča.

Za odbornike so bili izvoljeni gospodje: Cigale Matej, Šolar Janez, Marn Josip, Praprotnik Andrej, Einšpieler Andrej, Grasselli Peter, Vodusek Matija, dr. Šust Janez in Grabrijan Jurij.

Domače stvari.

Kaj so narodnjaki za Ljubljano storili, ko so v mestnem zboru gospodovali.

Man sage uns doch, was die nationale Partei während der Zeitdauer ihrer Herrschaft für Laibach gethan hat?

Deschmann et Comp. „Tagblatt“ 74.

(Konec.)

Na tržne zadeve se je zmerom gledalo z največo pazljivostjo. Novi tržni red, ki stopi na mesto zastarelih pravil, ne zadostuje le silni potrebi, ampak razdeljuje tudi bolj pripravno tržne kraje na posamezne prostore. Posebno je bilo preloženje trga s starinsko robo na breg, in sv. Miklavža trga na kongresni trg živa potreba. V novi tržni red se prepoved predkupa ni vzela, ker je bila ta prepoved uže poprej po sklepu mestnega odbora preklicana ter je takoprav nepotrebno zadrževanje proste prodaje odpadlo.

H koncu je treba še denarstvene zadeve v kratek prevdarek vzeti.

To se je bilo kmalu prevedelo, da mali dohodki nikakor ne zadostujejo zelo povišanim tirjatvam sedanjosti. Gledati se je moralo, kako bi se povišali. Mestni odbor se je pri tem držal načela, da pri visokosti državnih davkov in deželnih priklad se je, dokler je mogoče, ogibati mestnih doklad. Misliti se je moralo na povikšanje drugih prihodkov, in res se je posrečilo mestne prihodke po naslednji poti zdatno povikšati:

a) tlakovina se je od 1 kr. za vožno živino, in $\frac{1}{2}$ kr. za gnano živino povikšala na 3 in 2 kr.; b) na vedro v Ljubljani popitega piva se je naložilo 40 kr., in ti dve reči ste povišali mestne dohodke za 19.200 gld.; c) od gostaščine se je vpeljala priklada (1% pri gostaščini od 50 do 100 gold. in 2% pri viših), katera je znesla prvih 16 mesecev 8840 gold., in utegne znesti na leto 6000 gold.; d) za porabo mestne klavnice se je za vsako živino vpeljala klavnina 50 krajc. z letnim zneskom 1400 gld.; e) vpeljava takse pri stavbenih ogledih vsled deželne postave 14. avgusta 1866. leta, štev. 13 na leto 200 gold.; d) povikšali so se prihodki od zemljišč po kupljenem gradu Podturnom na 3660 gold., skupaj tedaj za 30.460 gold.

To povikšanje dohodkov je znamenito, in vendar nobenega plačevalca davkov posebej ni zadelo.

Drugo zdatno povikšanje mestnih dohodkov se pa pričakuje od začetka leta 1869. iz povikšanja dohodkov od priklade na vžitnino. Ta reč stoji tako le: Mesto ljubljansko je imelo pred letom 1830. svoj lastni oktroa s stanovitnimi prikladami po določenem tarifu. Po letu 1830., ko je splošna vžitnina nastopila, je pa bilo mesto nekaj časa samo najemnik združenih prihodkov in si je pomagalo s podnajemniki, kateri so morali za državne dohodke en del najemščine v državno blagajnico in za mestne priklade drugi del najemščine v mestno blagajnico plačevati. Del najemščine, ki se je državi plačeval, je znesel 1834. leta 50.000 gold. Al ta znesek se je moral tadanjemu kameralnemu uradu premajhen zdeti, ker prišel je dopis dvorne komore, ki je tirjala od mesta ljubljanskega, da naj plača znesek

60.000 gold., tedaj 10.000 gold. več, s pristavkom, da če mesto noče vstreči tej tirjati, se bode vžitnina po očitni dražbi v najem dala, pri tem za fiskalno ceno 108.000 gold. vzame, od ktere zneska se je za državo 60.000 gld., za mesto pa 48.000 gold. odločilo. Ker se mesto nikakor ni hotelo udati tej tirjati dvorne komore, zato se je vžitnina po očitni dražbi v najem dala, in mesto je dobivalo po 48.000 gld. Od tega časa, akoravno se je vžitnina pri vedno večem povžitku za več ko dvakrat povišala, ostalo je zmerom pri stari plači, pa nikdo ni na to mislil, kako neprimerna je ta plača, pri kateri le mesto ljubljansko škodo trpi. Mesto ima pa tudi popolno pravico, da priklade, ki mu po tarifi pripadajo, samo za-se v najem oddá, ker se tej pravici nikdar ni odpovedalo, in se mu ne dá dokazati, da se je kdaj zavezalo, da bo dozdanji namestek 48.000 star. den. ali 50.400 gold. avst. velj., kateri je bil le okoliščinam leta 1834. primeren, za zmerom jemalo. Mestni odbor je toraj sklenil, da se konec leta 1868. namestku vžitnine, ki ga je dozdej prejemal, odpové pod tem pogojem, da se mu pobirane mestnih priklad k vžitnini po tarifi leta 1834. v lastno oskrbo ali pa na oddajo v najem prepustí, in je dotično prošnjo finančnemu ministerstvu predložil. Ni dvomiti, da bo izdatno povikšanje mestnih dohodkov zadostovalo vsem pravičnim in ne prenapetim tirjatvam.

To je posnetek iz tiskanega poročila županovega, ki kaže, kako so gospodarili narodni možje v mestnem odboru, koliko so za mesto storili in kako velik studenec novih dohodkov so mestu odprli s tem, da so vžitnino v svoje lastne roke vzeli. — I kaj pa so liberalni nemškutarji v primeri s tem storili, kar pričujoče poročilo kaže? Prodali so, kar se je dalo, zemljišče prodali na mahu, — šolo na „grabnu“ so zidali, al z denarjem, ki je v mestno kaso padel, kakor kamen po naključbi s strehe pade.

Iz državnega zbora.

Govor poslanca gospoda Kluna

v zbornici poslancev 23. aprila za slovenske srednje šole.

Ker vem, kako treba hiteti z obravnavo državnega proračuna in ne zavleči je s predolgim govorjenjem, bi se ne bil oglasil, ako bi resolucija o slovenskem jeziku ne bila tako hudo napadena od leve strani. Tako se mi pa zdi, da mi je dolžnost potegniti se za narod slovenski, ki se vendar enkrat nadeja ozira na materni jezik svoj.

Kdor verjame besedam govornikov na levi strani (Duhaču in Foreggerju), bo mislil, da se nam v tej zadevi ni kar nič pritoževati in zahtevati nikakoršnih sprememb. Saj sta ta gospoda si štela v dolžnost, zaklicati nam, da se slovenski jezik zadosti goji in da je kot učni jezik v šole uže zdaj vpeljan, a da, ker je na prenizki stopinji, večega ozira še vreden ni itd. V eni prejšnjih sej je uže nek poslanec s Českega nam isto očital ter pravil, da se ne le pri sodnijah in družih uradih občuje z ljudmi v njihovem maternem jeziku, marveč da je tudi učencem dana prilika, vzdigniti se do viših šol, ne da bi bili do tje učili se kaj v kakem drugem, kakor v svojem maternem jeziku.

Jaz ne vem, kje so gospodje one strani tako čudno podučili se o tem; po svojih lastnih skušnjah gotovo ne, ker bi ne mogli trditi reči, ki so pri nas ravno narobe. Poldrug milijon Slovencev nima ne ene same srednje šole, na kateri bi bil slovenski jezik zares vpeljan kot učni jezik in kjer bi se toliko oziralo ná-nj,